

Kazalnik varnost in zdravje pri delu v gozdu

Urban Žitko, Gozdarski inštitut Slovenije, Oddelek za gozdno tehniko in ekonomiko

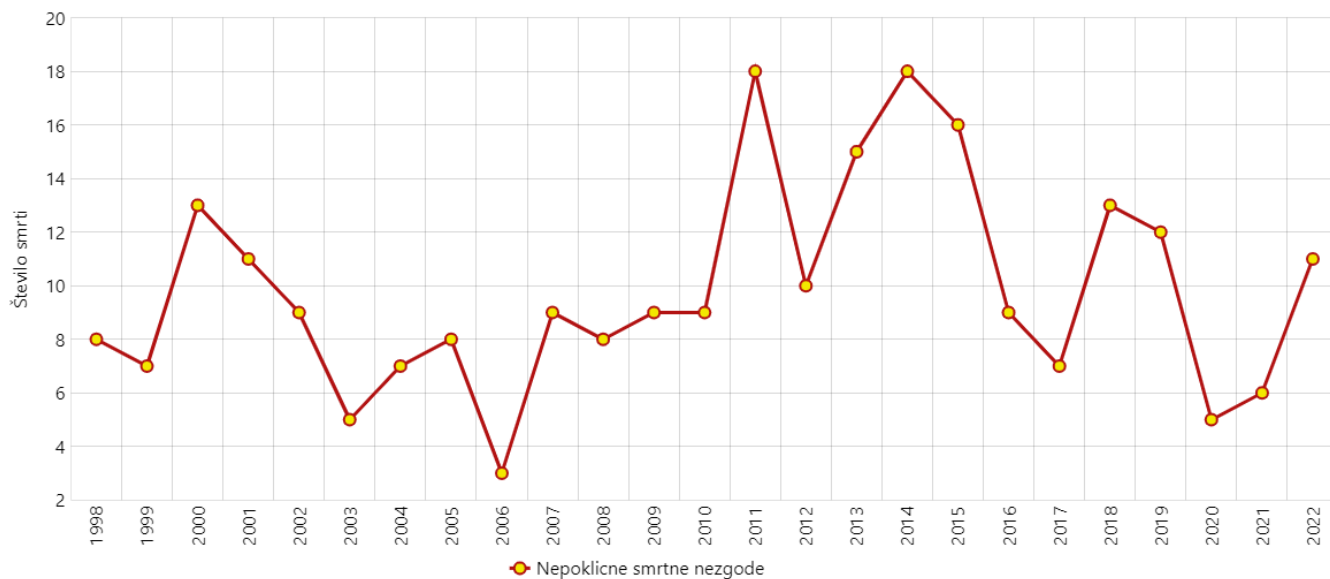
Objavljeno na spletu 27.11.2023 (<https://doi.org/10.20315/IG.2023.0051>)

Nezgode pri delu še vedno predstavljajo velik problem predvsem v zasebnih gozdovih. Posodobili smo kazalnik Varnost in zdravje pri delu v gozdu, vabljeni k branju. Izobraževanja in usposabljanja za zmanjšanje števila nezgod ne potekajo v zadostnem obsegu in se ne povečujejo. Preučiti velja pravne okvire minimalnih pogojev usposobljenosti in opremljenosti (osebna varovalna oprema) za delo v gozdovih tudi za nepoklicne delavce v gozdu. Pri poklicnem delu je za zmanjševanje tveganj za nezgodo pomembno izvajanje organizacijskih ukrepov in nadzora.

Skupaj se je v Sloveniji pri delu v gozdu pri nepoklicnih delavcih v letu 2020 zgodilo 5 smrtnih nezgod, v letu 2021 6 smrtnih nezgod, v letu 2022 pa se je številka povečala na kar 11 smrtnih nezgod. Po letu 2020 in 2021, ki sta bili glede na letošnje leto nekoliko boljši leti, v 2022 tako spet opazimo porast relativne pogostosti smrtnih nezgod merjene s količino posekanega lesa na enega mrtvega ($\text{m}^3/\text{št. mrtvih}$).

Število umrlih nepoklicnih delavcev

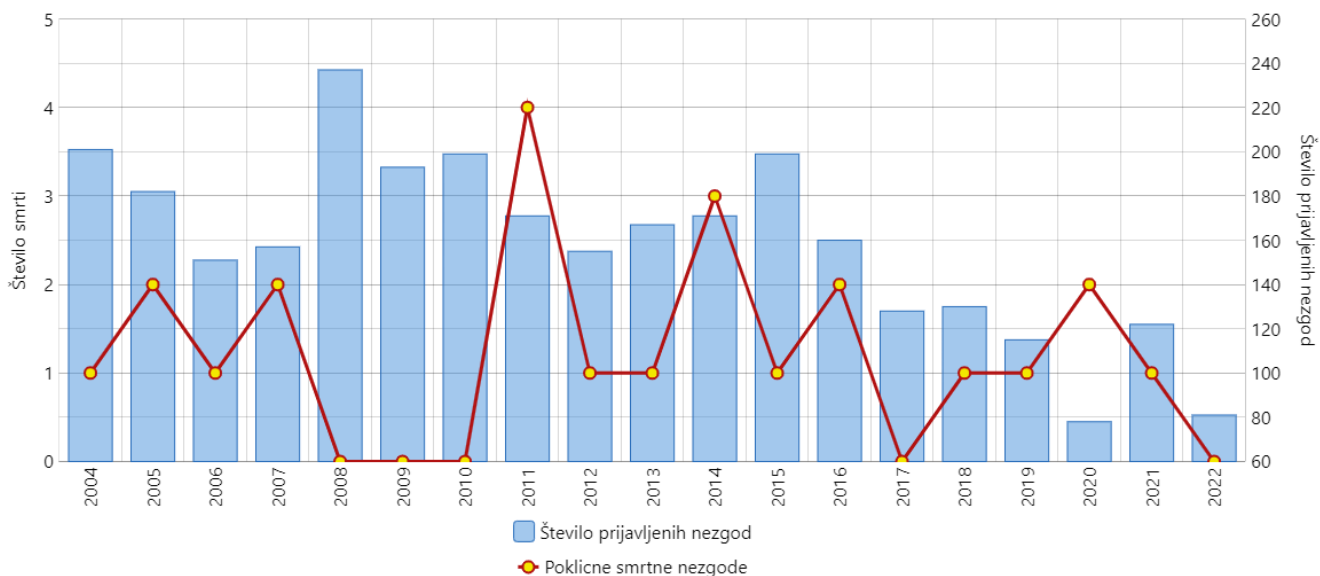

Kratkoročni trend smrtnih nezgod pri nepoklicnih delavcih tako spet narašča, v dolgoročnem obdobju pa menimo, da v primerjavi s smrtnimi nezgodami pri poklicnih delavcih o trendu sploh ne moremo govoriti, saj se po navideznem izboljšanju številke spet povrnejo v prejšnje stanje. V letu 2020 in 2021 je na aktivnost gospodarjenja vplivala tudi epidemija COVID-19, saj je bil leta 2021 izvedeni posek v zasebnih gozdovih najnižji v zadnjih 8 letih. V letu 2022 je bilo, po izvedenih odločbah in evidenci sečenj brez izbire drevja za posek, posekanega za 4,57 milijonov m³ drevja, od tega v državnih gozdovih 1,30 milijona m³ ter v gozdovih ostalih lastništev 3,27 milijonov m³ (ZGS, 2022). Posek je bil v letu 2022 višji kot v letu 2021 (4,08 milijonov m³), predvsem zaradi večjega sanitarnega poseka.

Petletno povprečje količine posekanega lesa na enega mrtvega v zadnjem obdobju (2018-2022) (402.516 m³/smrt) se je v primerjavi s prejšnjim (2013-2017) povečalo (347.191 m³/smrt), kar pomeni, da se je varnost pri delu v gozdu v povprečju v teh obdobjih nekoliko izboljšala. Visoko število mrtvih med nepoklicnimi delavci v letu 2011 se sicer pripisuje gospodarski krizi, ko so ljudje zaradi pomanjkanja sredstev pomoč spet poiskali v gozdu (kot smo napovedali v lanskem kazalniku, je bilo v letu 2022 spet tako); v letu 2014 pa sanaciji žledoloma.

Izobraževanje lastnikov gozdov se ne intenzivira. Zaskrbljujoč je primer leta 2017, ko ZGS ni pridobil namenskih sredstev Programa razvoja podeželja (PRP) za izobraževanje lastnikov gozdov, kar se je pokazalo v zelo nizki realizaciji tečajev za lastnike gozdov. Enako se je ponovilo v letu 2020, razpisa ni bilo in ni bilo izvedenih tečajev po razpisu PRP. Razpis je bil ponovno objavljen v letu 2021, v istem letu so tečaje izvedli (Poročilo o delu ZGS 2021, preglednici 22 in 23). Razpisa PRP za usposabljanja v letu 2022 ponovno ni bilo, razpis za leto 2023 pa je že objavljen.

Število obravnavanih nezdod pri poklicnem delu v gozdarstvu po letih

PRP sicer omogoča brezplačno udeležbo; za plačljiva usposabljanja, ki jih izvaja ZGS, pri lastnikih skoraj ni toliko zanimanja. Pridobljena sredstva Programa razvoja podeželja pogojujejo izobraževanja in usposabljanja lastnikov gozdov (izvedbo tečajev in visoko udeležbo) s področja varnega dela v gozdu, ki pripomorejo k dvigu varnosti lastnikov gozdov.

Zanimanje (število prijav) lastnikov gozdov za udeležbo na tečajih varnega dela običajno presega kapacitete (plan), zanimanje je zelo veliko, zlasti v primeru za lastnika brezplačnih tečajev. ZGS je z letom 2020 (2020, 2021 in 2022) spremenili in skrajšal obliko Poročil o delu, zato ni več najti podatkov o planiranem številu udeležencev in številu prijavljenih, iz katerih je mogoče sklepati na zanimanje za tovrstne tečaje med lastniki gozdov. V letu 2020, 2021 in 2022 v Poročilu o delu ZGS te preglednice žal niso več objavljene.

Tečaji so relativno zelo pomembni kot vir znanja o gospodarjenju z gozdom, petina (20 %) lastnikov gozdov se je tam naučila pravilno opravljati sečnjo in spravilo lesa. Problematično je, da se je 35 % lastnikov gozdov sečnje in spravila lesa naučilo iz lastnih izkušenj. Zaradi prepovedi združevanja v času epidemije COVID-19 ZGS v letu 2020 ni mogel izvesti tečajev za varno delo v gozdu v okviru PRP. Tečaji so bili preloženi v leto 2021.

Glede zdravja pri delu v Sloveniji je zaradi neizvajanja Pravilnika o poklicnih boleznih težavno odkrivanje in evidentiranje. Posledica trenutne zakonodaje je, da se poklicne bolezni v Sloveniji skoraj ne odkrivajo in ne preprečujejo. Letno v Sloveniji potrdimo le okoli 30 primerov poklicnih bolezni (vse panoge, ne le gozdarstvo), medtem ko smo jih imeli pred spremembo zakonodaje v letu 1990 okoli 800 letno.

Celoten kazalnik je dosegljiv na:

<https://wcm.gozdis.si/sl/podatki/kazalniki/podatki/2021090722044535/varnost-in-zdravje-pri-delu-v-gozdu/>